



gevaren onderweg

Dangers of the Trail heet het eerste stuk, en dat is weer zo'n onvertaalbaar Amerikaans begrip. Wij hebben hier nu eenmaal geen onbetreden wildernissen meer, of een geschiedenis van pioniers die zich een weg door de enorme wouden wouden moesten banen, of over eindeloze prairies. (Wat bij ons studentenhaver heet, noemen ze in Amerika *trail mix*, voedzaam en houdbaar eten dat je makkelijk mee kunt nemen.) Een *trail* is niet zozeer een 'spoor' als wel een zelfgebaand pad, waar anderen na jou wel gebruik van kunnen maken, natuurlijk.

Wat van belang is op zo'n gevaarlijke reis, is dat je goed voor jezelf zorgt. Dat betekent dus niet dat je jezelf verwent met snoep in al zijn verschijningsvormen. Je wordt er duf van, je graaft een grotje voor jezelf, terwijl je voort moet.

Of je blijft met Romeo-en-Julia-fantasieën hangen in een liefdesrelatie die je van je werk houdt. De meest geloofwaardige smoes die er is, toch? Een noodlottige Grote Liefde?

(Zie ik trouwens alweer een dikke vertaalfout, halverwege bladzij 198: er staat "Tot zover West Side Story" terwijl er stond *so much for West Side Story* oftewel: zo werd West Side Story vakkundig om zeep geholpen, die herschrijving van Romeo en Julia maar dan hartje New York.)

Waar het om gaat, is dat je zodra het een beetje gaat lukken met die creativiteit van je, je een ongezonde obsessie gaat voeden. Of het nu wijn, chocola, relaties of internet is, alles werkt om die angst te verdoven voor het Grote Onbekende dat zich openvouwt voor je. Die enorm wijde prairie waar jij een onderkomen gaat scheppen voor jezelf. Brrr, eng. Terug in de huifkar met Bill en whisky, en niet meer naar kijken.

Allemaal Neanderthalers! Misschien een idee om ze boven je werkplek te hangen?

Lekker Ding Neanderthaler



Junkfood Neanderthaler



Internet Neanderthaler



Zelfs al heb je de liefste partner van de wereld (misschien wel juist dan!) – je zult merken dat je je elke keer schuldig voelt als je je op een gezellige zondagmiddag terugtrekt om aan je werk te gaan, als je aangeeft dat je dit keer niet meegaat naar schoonmama omdat je schilderij op je wacht. Dit is Neanderthalerschuldgevoel. Het is niet echt, het is bedoeld om je van je werk te houden. Want natuurlijk ben je vaak genoeg beschikbaar voor je geliefden, en hoor je jezelf ook tot je geliefden te rekenen. Maar de Neanderthaler denkt: help! Het wordt menens! Daar moet een eind aan komen, en wel nu!

Er is maar één soort schuldgevoel waar je naar moet luisteren, en dat is je kunstenaarschuldgevoel: ik heb te weinig gewerkt, ik heb me niet gehouden aan de afspraak die ik met mezelf had. Vanaf nu ga ik echt weer ...

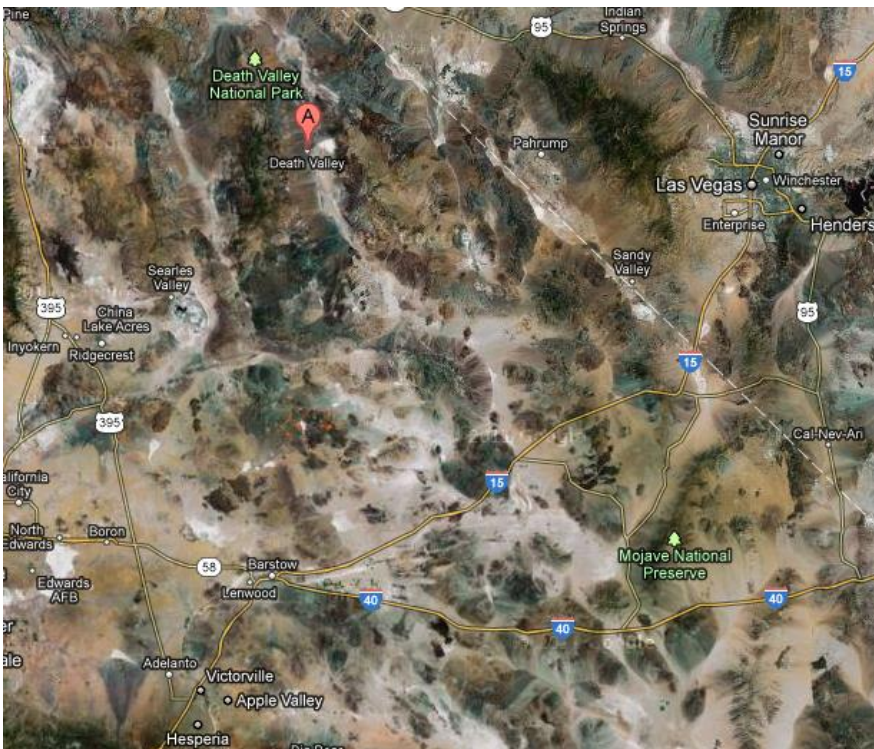
Maar pas op! Voor je 't weet is de Neanderthaler door voorgesprongen, en neemt hij het over: Zie je wel! Je hebt gewoon geen tijd / wilskracht / discipline, het wordt niks met dat kunstgedoe van je.

Wees als een liefhebbende ouder, en zet je kunstenaarskind iedere keer weer zachtzinnig op de goede weg.

werkverslaving

Tot nu toe heb ik iedere keer als ik zei "aan je werk gaan" bedoeld: je kunst-werk. Zolang je niet van je kunst kunt leven, heb je er ander werk naast (en ik reken huishoudelijk werk en het opvoeden van kinderen daar ook toe). Dat werk kan in al zijn deugdzaamheid een enorm handige smoes vormen om niet aan je kunst-werk te gaan. Te druk heb je het eigenlijk altijd (ik ook). "Druk druk druk" wordt in onze maatschappij ook altijd gezegd met een ondertoon van trots: "Kijk mij eens bezig en belangrijk zijn, en bijdragen aan de maatschappij!" Zolang je dat kunt antwoorden op de vraag hoe het met je gaat, zit je goed. Moet je je voorstellen dat je zomaar zou antwoorden: "Mwah, ik weet het nog niet. Ik ben begonnen met een roman, maar ik heb nog geen idee waar het heengaat." Of "Ik ga proberen of ik een halve dag minder kan werken, want ik wil een cursus edelsmeden gaan

volgen." Dan zou je het echt moeten waarmaken! Dan zouden ze de volgende keer vragen: en, is je boek al af? Of heb je die ketting zelf gemaakt? Brrr, eng. Dan is drukdrukdruk een stuk veiliger.



droogte

Droogte ziet eruit als een Dodenvallei? (p204) Alweer iets dat ik over het hoofd gezien heb. Wat er staat, is dat creatieve droogte eruitziet als Death Valley, de heetste, droogste, laagstgelegen plek ter wereld. Als je erdoorheen rijdt, is het verboden je airconditioning aan te doen, want het risico op een oververhitte motor is te gevaarlijk.

Dat witte, daar in de diepte, is zout, van een reeds lang opgedroogde waterstroom. Er groeit niets, er is niets te horen, het is er alleen maar kokendheet.

In zo'n gevaarlijke omgeving komen mensen om, als ze zich in de zomer buiten de gebaande paden begeven. Er zit maar een ding op: stug doorrijden. Niet te hard, niet te langzaam, blik op oneindig, verstand op nul, bidden tot de goden van de reis, en doorrijden. Blijven staan is geen optie, terugrijden ook niet.

Je moet door. Je moet je Morning Pages blijven schrijven, je moet elke dag iets, al is het maar een kleinigheid, aan je kunst doen. Al was je je verfbakjes maar af, al ruim je je kralendoosjes maar op, al zet je je files op de computer maar op een betere volgorde: je moet doorgaan.

Voor schrijvers is het doen van [schrijfveren](#) ook een vruchtbare optie. Zonder dat je gas hoeft te geven treed je toch buiten de paden van je droge, hete hoofd dat niets meer bedenken kan. Zolang je maar vertrouwt dat je erdoor komt. Want dat kom je. Het hoort erbij.

transformatie

*het middel
tot transformatie
is contact
met de bron
en respect
voor alle perioden
in ons leven*

Ieder scheppingsproces kent fasen. Ook de aarde kent ze, groei, bloei, verval, droogte. En uit de droogte komt dan weer de groei.

Loucas van den Berg noemt het een cyclus van transformatie: chaos, bloei, offer, leegte. Luister naar de Vier Jaargetijden, beveelt hij aan.

En terwijl ik dit schrijf, gaat buiten de zon onder in kleurenpracht. Een laatste bloei die het offer al in zich draagt. Daarna het donker van de nacht. Morgen is het weer licht.

Hella Kuipers

